

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişliğe İlişkin Görüşlerinin incelenmesi: Van İl Örneği

¹Abdurrahman MENGİ, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, abdurrahmanmengi@yyu.edu.tr, Türkiye, 0000-0001-5903-254X

Yusuf AVCI, Millî Eğitim Bakanlığı, yusufavci@gmail.com, Türkiye, 0009-0008-6002-625X

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
Geliş : 22.02.2024	Bu araştırmanın amacı Van ilinde özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğe ilişkin görüşlerini incelemektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve olgu bilim (fenomenoloji) deseninden yararlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Van il ve merkez ilçelerindeki özel eğitim okulları ve özel eğitim sınıflarında görev yapan özel eğitim öğretmenlerinden oluşmaktadır. Ölçüt örnekleme yöntemiyle katılımcılar belirlenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formuyla veriler toplanmıştır. Veriler önceden belirlenen temalar etrafında betimsel analize tabi tutulmuştur. Araştırmada özel eğitim öğretmenlerinin yanlış tanı ve yerleştirmesinden, ilgisiz veliden, sınıfların fiziki durumundan, materyal eksikliğinden, gelişimi yavaş ve güç ilerleme gösteren öğrencilerin oluşundan, özel eğitime ilgisiz okul yöneticilerin varlığından, farklı engel gurupların aynı sınıftan olmasından kaynaklı tükenmişlik yaşadıkları bulgulanmıştır. Araştırmada özel gereksinimli öğrencilerin gereksinimlerine uygun farklı eğitimleri bir arada planlama güçlüğü, eğitim öğretim faaliyetlerin yürütüldüğü sınıfların fiziki koşullarının iyi olmaması, materyal eksikliği, özel eğitim mantığını kavramayan okul yöneticilerin oluşu, yoğun iş yüklerine karşılık özlük haklarının iyileştirilmemesi nedeniyle özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada özel gereksinimli öğrencilerin tanılama, değerlendirme ve yerleştirme süreçlerinin kişiye özgü değil belli standartlara uygun yapılması gerektiğine, özel eğitim hizmetleri kapsamında velilere yönelik seminerler, söyleşiler, bilgilendirme toplantıları gibi hizmetlerin düzenli olarak sunulması gerektiğine ilişkin önerilerde bulunulmuştur.
Kabul: 28.04.2024	
Makale türü: Araştırma makalesi	
Atf	

Anahtar kelimeler: Özel eğitim, öğretmen görüşleri, mesleki tükenmişlik

Mengi, A., & Avcı, Y. (2024). Özel Eğitim Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişliğe İlişkin Görüşlerinin incelenmesi: Van İl Örneği. *International Journal of Progressive Studies in Education*, 2(1), 40-56. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11080268>

Examining the Thoughts of Special Education Teachers on Occupational Burnout: Example of Van Province

Abdurrahman MENGİ, Van Yüzüncü Yıl University, abdurrahmanmengi@yyu.edu.tr, Türkiye, 0000-0001-5903-254X

Yusuf AVCI, Ministry of National Education, yusufavci@gmail.com, Türkiye, 0009-0008-6002-625X

ARTICLE INFO	ABSTRACT
Received: 22.02.2024	Examining special education teachers' perspectives on job burnout in Van Province is the aim of this study. The phenomenology pattern and the qualitative research approach were used in the aforementioned study. The core of the research study group is made up of special education instructors who work in key districts and special education schools in Van Province. The selection of participants was done using the criteria sampling method. To collect the data, a semi structured interview form was used. For a descriptive analysis centered on predefined topics, the data were submitted. The study's findings suggest that a number of factors, including inaccurate diagnosis and placement, uncaring parents, the physical state of classrooms, a shortage of supplies, the presence of students who develop slowly and have difficulty keeping up with their peers, the presence of school administrators who are uninterested in special education, and the presence of various disabled groups in the same class, are main causes of burnout among special education teachers. In light of this, it was determined that some factors contribute to the professional burnout of special education teachers. These factors include the challenge of creating differentiated lesson plans that cater to the needs of students with special needs, unsatisfactory classroom infrastructure, a dearth of resources, the presence of administrators who have no connection to special education, and the failure to advance workers' personal rights as a result of heavy workloads. It is recommended that identification and placement procedures for students with special needs should follow established guidelines.
Accepted: 28.04.2024	
Article type: Research article	
Keywords: Special education, teacher opinions, professional burnout	

¹ Sorumlu yazar (Corresponding author)

GİRİŞ

Tükenmişlik; ruhsal, bedensel, tutum, algı ve beklentileri içeren kişisel bir biçimde gerçekleşen yıpranmışlığa yol açan psikolojik bir durumdur (Özipek, 2006). Tükenmişlikle birlikte çalışanlar işlerinde yorgun ve stresli olurlar (Akçamete ve Kaner, 2001). Tükenmişliği yaşayan bireyler işlerinde eskisi gibi verimli olmayacaklarını düşünerek öz güvenlerini yitirirler ve yalnız kalmayı tercih ederler (Başaran, 2005). Tükenmişlik iş yaşamında bireylerin motivasyonunu düşürerek, onların problem çözme becerisini azaltır. İşlere karşı bireyleri güçsüz kılar (Malach ve Jackson, 1981). İşlere karşı güçsüz kalan bireyler mesleki tükenmişlik riskiyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Dolayısıyla mesleki tükenmişliğe yol açan etmenlerden biri de yoğun iş temposudur (Tümkiye, 1996). Mükemmeliyetçiliğe dayanan zihinsel yorgunluk, rekabetli iş ortamından kaynaklanan hırslı olma duygusu, iş ortamındaki çalışanlar arası iletişimsizlik gibi durumlar da mesleki tükenmişliğe yol açmaktadır (Murat, 2000). Mesleki tükenmişlik aniden olan bir durum değil, zamanla meydana gelmektedir (Polatçı, 2007). Mesleki tükenmişlik iş hayatında devam eden ve strese sebep olan bazı çevresel durumlara da neden olabilmektedir (Özkan, 2012). Dolayısıyla Mesleki tükenmişlik ruhsal, duygusal, fiziksel, zihinsel ve çevresel boyutları söz konusudur (Baysal, 1995). Örneğin, fiziksel belirtiler; iş ortamında sürekli baş ağrısı, halsizlik, tembellik gibi belirtilere yol açmaktadır. (Freudenberger, 1974; Maslach ve Jackson, 1997; Maslach ve Leiter, 198; Ardıç ve Polatçı, 2009). Mesleki tükenmişliğe maruz kalan bireylerde yorgunluk, uyku ve yeme bozuklukları, baş ağrısı, sindirim problemleri gibi fiziksel problemler, depresyon, çaresizlik, öz saygının azalması, alınganlık gibi problemler yaşanmaktadır (Torun, 1995). Ayrıca mesleki tükenmişliğin ruhsal belirtileri diğer belirtilerine göre daha az anlaşılmasına rağmen çalışana dikkatli bakıldığında kolaylıkla fark edilebilmektedir (Türe, 2008). Çalışan iş yaşamındaki hedeflerine ulaşmadığında kendini engellenmiş bir biçimde hisseder ve iş üzerindeki hâkimiyetini kaybettiğini düşünür. Böylece onu amacına götürecek engelleri aşmakta zorlanır ve bu engelleri aşmak için emek harcadığı süreçte kendisini bitkin hisseder (Sürgevil, 2014; Türe, 2008). Mesleki tükenmişliğe ilişkin bazı davranışsal belirtilerden söz edilebilir. Örneği; kişinin mesleğini icra ederken işi yavaşlatma, iş hayatından uzaklaşma, ürettiği hizmet kalitesinde bozulma, hizmet sunduğu kişilerden şikâyet artması, iş performansının düşmesi, iş arkadaşlarıyla iletişimsizliğin artması, iş tatminsizliği, işe geç gitme veya gitmeme, örgütsel bağlılıkta azalış gibi belirtiler söz konusudur (Perlman ve Hartman, 1982). Tükenmişlik ve mesleki tükenmişlik konusunun bağlamı oldukça geniştir. Bu çalışmada mesleki tükenmişlik konusu özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğe ilişkin görüşleriyle sınırlı tutulacaktır. Özel gereksinimli öğrencilere sunulan özel eğitim hizmetleri zor ve yorucu olduğu için mesleki tükenmişliğin en çok görüldüğü meslek gruplarından biri de özel eğitim öğretmenliğidir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (ÖEHY)'ye göre "bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personelle uygun ortamlarda sürdürülen eğitime" özel eğitim denilmektedir (MEB, ÖEHY, 2018). Özel eğitim, alanında uzman özel eğitim öğretmeni, rehber öğretmen, sınıf öğretmeni, dil ve konuşma terapisti, odyolog, fizik

tedavi ve rehabilitasyon uzmanı gibi bir ekip tarafından yürütülen bir hizmettir (Cavkaytar, 2019 s. 5). Özel eğitim hizmetleri, zihin, beden, işitme, görme, öğrenme güçlüğü, otizm spektrum bozukluğu, dil ve konuşma bozukluğu, duyu-davranış bozukluğu, çoklu yetersizlik ve üstün/özel yetenekli bireyler gibi farklı eğitim gereksinimleri olan bireylere sunulmaktadır (Arı ve Sönmez- Kartal, 2017). Özel gereksinimli bireylere özel eğitim hizmetleri bireysel ve grup eğitimleri şeklinde sunulmaktadır. Özel gereksinimli bireylere kaliteli eğitimlerin sunulması ancak alanında uzman özel eğitim öğretmenleri, özel eğitime göre uyarlanmış eğitim ortamları ve bireysel eğitim programları (BEP) gibi temel unsurların olmasıyla mümkündür. Özel gereksinimli bireylere kazandırılması hedeflenen kazanımların daha etkili kazandırılması ve yetersizliğin engele dönüşmesini engelleyen iyileştirici bir eğitim ancak özel eğitimle veya özel eğitim öğretmenleriyle mümkün olur (Diken, 2017). Bilindiği gibi eğitim sistemimizin içinde sunulan en zor eğitim özel eğitimdir. Bu zorlu süreçte en büyük iş yükü özel eğitim öğretmenlerine düşmektedir. Bu da özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik riskiyle karşı karşıya kalmasına yol açmaktadır. Bu araştırma da böyle bir soruna ışık tutmak üzere planlanmıştır. Özellikle normal gelişim gösteren öğrencilere kıyasla özel gereksinimli öğrencilerin eğitimleri çok fazla fedakârlık ve sabır gerektirmektedir. Bu da özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde rol alan öğretmenlerin tükenmişlik düzeyini önemli oranda olumsuz etkilemektedir (Karahana ve Balat, 2011). Alanyazında özel eğitim öğretmenlerinin tükenmişlik seviyelerinin yüksek olduğu görüşü hâkimdir (Girgin ve Baysal, 2005; Işıkhana, 2017). Özel eğitim hizmetleri sunan okullardaki eğitim-öğretim materyalleri ve araç-gereç azlığı, öğrenci kaynaklı disiplin problemleri, veli duyarsızlıkları gibi sorunlar özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğini olumsuz etkilemektedir (Karacan, 2012; Uygun, 2021). Alanyazında çoğu araştırma nicel araştırma yöntemi ile yapılmış ve tükenmişliğe ilişkin öğretmen görüşlerini veya algılarını inceleyen pek bir araştırmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu araştırmayla Van ilindeki özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğe ilişkin görüşleri incelenmeye değer bulunmuştur. Bu nedenle bu araştırmanın özgün değere sahip olduğu ve bu araştırmanın önemli bir araştırma olduğu düşünülmektedir. Araştırmanın amacı; Van ilindeki özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğe ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda şu iki araştırma sorusuna yanıt aranmıştır:

1. Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğe ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğe ilişkin önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama aracı ve verilerin analizleri yer almaktadır. Araştırmada özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğe ilişkin görüşlerine başvurulduğu için bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda, kendi doğal ortamlarında algılanan olayların gerçekçi ve kapsamlı bir fotoğrafını net bir şekilde ortaya koyabilmek için gözlem,

görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama tekniklerinden yararlanılmaktadır. Nitel araştırmada sosyal olgu ait olduğu bağlam içinde incelenir ve sosyal olgunun anlaşılması sağlanır (Yıldırım, 1999).

Araştırmanın Deseni

Araştırmada nitel araştırma yönteminin olgu bilim/fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Olgular, yaşanan ortamlarında; deneyimler, olaylar, yönler, algılar kavramlar ve durumlar gibi türlü biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. Tam olarak anlaşılamayan olguları incelemeyi hedefleyen araştırmalara olgu bilim araştırmaları ismi verilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Olgu bilim modelinde, insan tecrübelerini içeriği ve anlamı hakkında bilgiler elde edilebilmektedir. Model, röportajlar, yazılı metin gözlemleri ve yazılı metin analizi gibi tekniklerin yanında insanın tecrübelerini sözlü tanım ve temsillerini mümkün kılmaktadır (Kocabıyık, 2015). Olgu bilim/fenomenolojik araştırmada çalışma gurubu ve uygulama stratejileri oldukça dardır. Çalışma gurubunda yer alan katılımcıların çalışılan olguyu deneyimlemiş veya bu olguya ilgili deneyimleri olan bireylerle temas etmiş olmaları gerekir (Rolfe, 2006).

Çalışma Grubu

Nitel çalışmalarda çalışma grubunun büyüklüğüne ilişkin bir kural söz konusu değildir. Çalışma grubunun büyüklüğü neleri bilmek istediğimize, araştırmanın amacına, neyin önemli olduğuna, neyin kullanışlı olacağına ve neyin inanılır olacağına bağlıdır. Bazen küçük bir grup insandan edinilen derinlemesine bilgiler çok değerli olabilir. Çok sayıda insandan elde edilen bilgiler bazen daha yüzeysel olabilir. (Patton, 2014; Creswell, 2014). Nitel araştırma çalışmalarında çalışma grubunu seçmek araştırma probleminin türü ve araştırmacının sahip olduğu kaynaklarla ilgilidir. Dolayısıyla nitel çalışmalarda geçerli olabilecek ve tüm araştırmaya uygun çalışma grubunu belirleme yöntemleri sunmak çoğu zaman mümkün değildir (Neuman, 2007; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu araştırmanın örnekleme ölçüt örneklem bağlamında belirlenmiştir. Ölçüt örneklem, araştırmacı tarafından önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan tüm durumların çalışılması için uygundur (Marshall & Rossman, 2014). Bu nedenle bu araştırmanın çalışma grubunu Van il ve ilçelerindeki özel eğitim okulları ve özel eğitim sınıflarında görev yapan 13 özel eğitim öğretmeninden oluşmaktadır. Dolayısıyla en az 10 yıllık özel eğitim öğretmeni olması ve özel eğitim alanında mesleki deneyime sahip olması ölçütü göz önüne alarak katılımcılar belirlenmiştir.

Tablo 1. Katılımcı özel eğitim öğretmenlerinin demografik bilgileri

Çalıştığı Okul	Kıdem Yılı	Yaşı	Cinsiyeti	Ekonomik Durumu	Medeni Durum
İpekyolu Ortaokulu	10	32	Kadın	Orta	Evli
Tuncay Uras Ortaokulu	16	43	Erkek	İyi	Evli
Ferit Melen Ortaokulu	20	48	Erkek	Düşük	Evli
Koç Ortaokulu	12	41	Erkek	Orta	Evli
Konya Beyhekim Özel Eğitim Meslek Okulu	10	34	Kadın	Düşük	Evli
	14	37	Kadın	Orta	Evli

Vankulu Ortaokulu	16	45	Erkek	Orta	Evli
Abdurrahman Gazi	12	40	Erkek	Orta	Evli
İşitme Engelliler Orta.	10	34	Kadın	Orta	Evli
Ayhan Şahenk Özel	20	45	Erkek	Düşük	Evli
Eğitim Uygulama Okl.	13	38	Kadın	Orta	Evli
Ahmet Yesevi Borsa	19	45	Erkek	Orta	Evli
İstanbul Orta.	19	45	Kadın	Orta	Evli

Tablo 1’de görüldüğü gibi 9 farklı okulda görev yapan 13 katılımcı öğretmenlerden görüş alınmıştır. Katılımcılar 10 ile 20 yıllık kıdeme sahiptirler. Katılımcılar 32 ile 48 yaş aralığındadırlar. Katılımcılardan 6’si kadın 7’si ise erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcılardan 3’ü düşük, 9’u orta 1’i ise iyi düzeyde ekonomik duruma sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların tamamının evlidir. Katılımcıların tamamının evli olması ve ekonomik durumlarının iyi olmaması özel eğitim öğretmenlerinin daha fazla mesleki tükenmişliğe yol açtığı gerçeğine işaret etmektedir.

Veri Toplama Süreci

Bu araştırmanın verileri Eylül-Kasım 2023 tarihleri arasında üç aylık bir sürede toplanmıştır. Öncelikle araştırma soruları yarı yapılandırılmış görüşme formları şeklinde uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Daha sonra pilot görüşmeler yapılarak araştırma sorularının basit, açık ve anlaşılabilirliği test edilmiştir. Akabinde katılımcılarla sahada (katılımcıların uygun gördükleri ortamlar tercih edilmiştir) yüz yüze görüşmeler şeklinde veri toplanmaya çalışılmıştır. Katılımcılar hazır olduktan sonra onayları alınarak görüşmelere geçilmiştir. Görüşmeler ortalama olarak 30 dakikalık bir sürede gerçekleşmiştir. Görüşmeler esnasında ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşmelerden sonra ses kayıtları farklı veri saklama ortamlarından korunmuştur.

Veri Toplama Araçları

Nitel araştırmalarda doküman analizi, görüşme ve gözlem gibi değişik veri toplama teknikleri kullanılmaktadır. Bu araştırmalar sosyal olgulara ilişkin bakış açıların veya algıların kendi doğal ortamında gerçekçi ve bir bütün halinde incelendiği araştırmalardır (Yıldırım & Şimşek, 2016).

Nitel araştırmalarda yapılandırılmamış, yarı-yapılandırılmış ve yapılandırılmış gibi farklı veri toplama araçları kullanılmaktadır. Ayrıca odak grup görüşmesi şeklinde de veriler toplanmaktadır (Creswell, 2018; Kvale ve Brinkmann, 2009; Merriam ve Tisdell, 2015; Giorgi, 1997, s. 245; Lester, 1999, s.2). Bu araştırmada da özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğe ilişkin görüşlerinin derinlemesine incelemek üzere yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle araştırmacı araştırdığı konuyla, katılımcıların bakış açılarını ve bu bakış açılarına sebep olan sosyal yapıyı anlayarak araştırmaya ilişkin verileri ortaya koymaya çalışmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Veri Analizi

Araştırma verileri araştırma sorularına uygun tasnif edilerek betimsel analize tabi tutulmuştur. Betimsel analizde doğrudan alıntılara yer verilir. Bu tür analizde amaç, araştırma bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler sistematik bir biçimde betimlenir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada da araştırma verileri mevcut araştırma sorularına bağlı olarak betimsel analize tabi tutularak sunulmuştur. Öncelikle katılımcılardan toplanan ham veriler ses kayıt cihazları dinlenerek deşifre edilmiştir. Her bir katılımcının görüşü ilgili soru altında toplanmıştır. Böylece 15 sayfalık ham veriye ulaşılmıştır. Katılımcı kimliklerinin gizli kalması amacıyla katılımcı öğretmenlerin isimleri şu: “ÖEÖ E-Yaş (Özel Eğitim Öğretmeni Erkek-yaş), ÖEÖ K-Yaş (Özel Eğitim Öğretmeni Kadın-yaş)” şeklinde kodlanmıştır. Akabinde veriler ilgili soruya uygun belirlenen tema veya kategori altında, belli kodlar ve örnek görüşler şeklinde tablolar yoluyla sunulmuştur. Daha sonra tablolar yardımıyla sunulan veriler destekleyici görüşlerle yorumlanarak sunulmuştur.

GEÇERLİK VE GÜVENİLİRLİK

Geçerlik, nitel araştırmaların güçlü tarafından biri olup katılımcı, okuyucu ve araştırmacı bakış açılarına göre ortaya çıkan bulguların doğru olup olmadığının belirlenmesidir. Bu sebeptendir ki nitel araştırmalar yapılırken geçerliliğin sağlanması için çeşitli hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir (Creswell, 2017; Yıldırım ve Şimşek, 2018; akt., Mengi, 2020). Nitel araştırma yapan araştırmacılar, araştırmalarının tutarlılığı veya kararlılığı için mümkün olduğu kadar süreçlerin basamaklarını yazmalıdırlar (Creswell, 2017). Araştırmada güvenilirliği oluşturmak için araştırmanın kuramsal çerçevesi ile araştırma soruları oluştururken ve araştırma analizi sürecinde nitel araştırmalar için belirtilen öneriler doğrultusunda hareket edilmiştir. Bu amaçla araştırma sürecinde belirtildiği gibi araştırmanın kuramsal çerçeveye ilişkin veriler toplanılmıştır. Ayrıca araştırmanın geçerliğinin sağlanması için; görüşme soruları hazırlanırken, biri özel eğitim alanında, biri nitel araştırma yöntemleri alanında ve diğeri ise sosyal bilgiler dersi alanında araştırmaları olan üç uzmandan görüş alınmıştır. Araştırmanın analiz aşamasında ise araştırmacı dökümleri gerçekleştirmiş ve kodlama sürecine geçilmiştir. Daha sonra rastlantısal olarak dökümlerin %30'üne denk kısmı iki farklı uzman tarafından kontrol edilmiştir. Ayrıca temalara ait içeriklerin çıktısı alınarak, tema ve içerik uyumu her iki yazar tarafından ayrı ayrı kontrol edilmiştir. Böylece araştırma verileri nitel açıdan tutarlılığı sağlanmıştır.

BULGULAR

Bu araştırma bulguları, araştırmanın iki temel sorusu kapsamında ve iki tablo şeklinde sınıflandırılarak sunulmuştur. Söz konusu bulgular Tablo 2’de özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğe ilişkin görüşlerine yönelik veriler ve Tablo 3’te özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğe ilişkin önerilerine yönelik veriler şeklinde verilmiştir.

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişliğe İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular

Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğe ilişkin görüşlerine yönelik veriler Tablo 2’de dokuz farklı alt kategoride kodlanarak sınıflandırılmıştır. Böylece özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğe ilişkin görüşlerine yönelik araştırma bulguların örnekleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğe ilişkin görüşlerine yönelik veriler

Alt Kategoriler/Kodlar	Katılımcı	Örnek Görüşler
Yanlış tanı ve yerleştirme kaynaklı tükenmişlik	4	Yanlış tanı ve yerleştirme bizleri çok yoruyor. İhtiyaca göre değil de adrese ve aile isteğine göre tanı koyup yerleştirme bu da bizleri yıpratıyor. Adeta tükeniyoruz (ÖEÖ E-43).
İlgisiz veliden kaynaklı tükenmişlik	5	Bu meslekte maalesef en yıpratıcı kısım velilerin ilgisizliği. Öğrencilerin geri dönüşü olmayan bir yatırım olarak görülüp ilgiden mahrum kalması. İlgili velilerin de korumacı yaklaşması ve sonsuza kadar çocuklarının hep birileri tarafından korunacağını sanması bizleri çok yormaktadır (ÖEÖ K-34).
Sınıf fiziki durumundan kaynaklı tükenmişlik	5	Sınıfların fiziki koşulları çocuklara uygun düzenlenmemesi, özel eğitim öğrencilerine uygun olmayan sınıfların verilmesi (ÖEÖ E-45). Özel Eğitim sınıflarının genellikle göz ardı edilmiş sınıflarda kurulması da yaşadığımız bir zorluk. Okul idarelerinin çoğunlukla bu sınıfları istememesi ve sınav başarısı olmadığı için ilgilenmemesi. ÖEÖ K-34
Materyal eksikliğinden kaynaklı tükenmişlik	5	Yanlış veya eksik tanılamayla öğrenci yerleştirilmesi, farklı engel gurupların (zihin ve otizm) aynı sınıfta bulunması, materyal eksikliği, veli desteğinin olmaması, ders saatinin ve süresinin fazla olması (ÖEÖ K-45).
Gelişimi yavaş ve güç ilerleme gösteren öğrencilerden kaynaklı tükenmişlik	4	En çok zorlandığım geri dönüt almamak ve disipline etmek. Öz bakım beceri eğitimi de kısmen zordur (ÖEÖ -K-37). Özel Eğitim Öğretmenleri genelde orta ve ağır düzeydeki öğrencilerine eğitim vermektedir. Bu öğrencilerin gelişim düzeyi istenildiği düzeyde olmadığı için öğretmeni kendini tükenmişlik sendromuna sokmaktadır. (ÖEÖ E-48).
Okul Yöneticilerden kaynaklı tükenmişlik	6	Özellikle toplumun ve kurum yönetimlerinin özel eğitimi önemsememesi, angarya olarak görmesi ve arka plana atılması (ÖEÖ E-45).
Farklı engel gurupların bir sınıftan olmasından kaynaklı tükenmişlik	3	Yanlış veya eksik tanılamayla öğrenci yerleştirilmesi, farklı engel gurupların (zihin ve otizm) aynı sınıfta bulunması, eğitim öğretim materyalleri eksikliği, ders saatinin ve süresinin fazla olması (ÖEÖ K-32).
Emeklilik hizmet süresinin uzun olmasından kaynaklı tükenmişlik	3	Özel eğitim öğretmenleri genelde ağır iş yüküne sahipler. Çok ağır öğrencilerle çalışıldığı için öğretmeni kendini tükenmişlik sendromuna sokmaktadır. Özel eğitim öğretmenleri en fazla 18-20 sene çalışmaları gerekmektedir (ÖEÖ K-38).
Vicdanlı davranarak layıkıyla yapılan işten kaynaklı tükenmişlik	2	Mesleki tükenmişlik vicdana dayalı çalışmaya bağlı olduğu için işini iyi yaparsan tükenirsin iyi yapmazsan tükenmezsin (ÖEÖ E-43).

Tablo 2’de özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğe ilişkin görüşlerine yönelik araştırma bulguları yer almaktadır. Katılımcılardan elde edilen verilere bakıldığında özel eğitim öğretmenleri mesleki tükenmişliği; Yanlış tanı ve yerleştirme kaynaklı tükenmişlik (4), İlgisiz veliden kaynaklı tükenmişlik (5), Sınıf fiziki durumundan kaynaklı tükenmişlik (5), Materyal eksikliğinden kaynaklı tükenmişlik (5), Gelişimi yavaş ve güç ilerleme gösteren öğrencilerden kaynaklı tükenmişlik (4), Okul Yöneticilerden kaynaklı tükenmişlik (6), Farklı engel gurupların bir sınıftan olmasından kaynaklı

tükenmişlik (3), Emeklilik hizmet süresinin uzun olmasından kaynaklı tükenmişlik (3), Vicdanlı davranarak layıkıyla yapılan işten kaynaklı tükenmişlik (2) yaşadıkları tespit edilmiştir.

Araştırmanın bu kategorisine ilişkin özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişliği konusunda daha çok dikkat çeken görüşler ise okul yöneticilerden, ilgisiz veliden, sınıf fiziki durumundan, materyal eksikliğinden kaynaklı tükenmişlik gibi görüşlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu görüşlere ilişkin katılımcılardan (ÖEÖ K-32)'nin görüşü şöyledir: “*Öğrenciyle ilgilenmeyip öğretmene görevini öğretmeye çalışan velilerimiz en olumsuz durumlar arasındadır. Velinin emir kipiyle konuşması, Eğitim öğretime direk müdahale etme hakkının olduğunu sanması tehdit diliyle konuşması bizleri tükenmişliğe sokmaktadır*”.

Katılımcılardan başkası (ÖEÖ E-41) ise “*Alanda bihaber idareciler... veli desteğinin olmaması..., öğrenciyle ilgilenmeyip öğretmene görevini öğretmeye çalışan velilerimiz en olumsuz durumlar arasındadır. Velinin emir kipiyle konuşması, Eğitim öğretime direk müdahale etme hakkının olduğunu sanması tehdit diliyle konuşması bizleri tükenmişliğe sokmaktadır*” görüşünde bulunmuştur. Diğer bir Katılımcı (ÖEÖ K-34) ise “*Özel eğitim hizmetlerinden anlamayan yöneticiler tarafından okulun en kötü mekânlarını özel eğitim sınıfı yapmaları... Bu mekânların eğitim öğretim faaliyetleri için yetersiz olması... gerekli materyalleri konusunda desteklenmemeleri.... Okul idarelerinin çoğunlukla bu sınıfları istememesi ve sınav başarısı olmadığı için ilgilenmemesi gibi durumlar biz özel eğitim öğretmenlerini adeta mesleki tükenmişliğe zorlamaktadır*” şeklinde bir görüş belirtmiştir.

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişliğe İlişkin Önerilerine Yönelik Bulgular

Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğe ilişkin önerilerine yönelik veriler Tablo 3'te 10 farklı alt kategoride kodlanarak sınıflandırılmıştır. Böylece özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğe ilişkin görüşlerine yönelik araştırma bulguların örnekleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğe ilişkin önerilerine yönelik veriler

Alt Kategoriler/Kodlar	Katılımcı	Örnek Görüşler
Sabırlı olmalı	5	Sınıflarda en önemli kural sabırdır. Sabredip yavaş ama emin adımlarla yürümek lazım. ÖEÖ E-43
Ekonomik olarak iyileştirmeli	5	Öğretmenlerin ek dersi en az iki kat olmalı... (ÖEÖ E-43).
İsabetli Tanı ve Doğru Yerleştirme yapılmalı	5	İşinin ehli olan kişilerin tanılama yer alması, deneyim ve tecrübeye sahip (özel eğitim alanında en az 10 yıllık çalışma hayatı) Öğretmenlerimizin kurulda bulunması ve onay vermesi... ÖEÖ K-32 Özel eğitim sınıflarına hafif düzeydeki öğrencilerin yönlendirilmesi gerekmektedir. Yerleştirme yapılırken özellikle ağır düzeydeki öğrenciler özel eğitim sınıflarına yerleştirmemesi bu öğrenciler eğitim uygulama okullarına yerleştirmeli... ÖEÖ E-45
Veliler Seminerlerle bilgilendirilmeli	6	Kesinlikle ilk olarak velilerin ciddi bir şekilde eğitime tabi tutulması gerekiyor (ÖEÖ K-34).
Fiziki koşulların iyileştirilmesiyle öğretmenler motive edilmeli	4	İşinin ehli olan kişilerin tanılama yer alması, deneyim ve tecrübeye sahip (özel eğitim alanında en az 10 yıllık çalışma hayatı) Öğretmenlerimizin kurulda bulunması ve onay vermesi, çocukların yaş guruplarına göre masa sandalye dolap vb. tercih edilmesi materyallerin tamamlanması oyun alanı veya spor salonu gibi yerlerin yapılması. ÖEÖ K-32

Uygun materyallerle öğretmen desteklenmeli	4	Özel eğitim sınıflarına hafif düzeydeki öğrencilerin yönlendirilmesi gerekmektedir. Yönlendirilme yapılırken özellikle ağır düzeydeki öğrenciler özel eğitim sınıflarına yönlendirememesi bu öğrenciler eğitim uygulama okullarına yönlendirilmeli. Fiziki koşullar, Eğitim materyallerinin ülkemizde genel bir standardının olmaması. ÖEÖ E-45
Seminerlerle öğretmenler mesleki olarak geliştirmeli	4	Yılda en az bir defa veli eğitim seminerlerinin verilmesi, alan dışında olup özel eğitimde görev yapan idarecilerinde özel eğitim seminerleri ve kurslarıyla desteklenmesi, yaşanan olası durumlarda olayların titizlikle irdelenip öğretmen yanında durulması, çok gerekli durumlar dışında velinin eğitim ortamında uzak tutulması da bir çözüm olmalı (ÖEÖ K-32).
Sınıf mevcudu azaltılmalı	3	Öğrenciler çok ağır olduğu için sınıf mevcudları azaltılmalı, öğretmenler ekonomik olarak memnun edilmeli, özel eğitim öğretmenlerin çalışma yılları gözden geçirilmeli, mesleki eğitimlerde bazen yüz yüze eğitim verilmeli, ekonomik olarak desteklenmeli (ÖEÖ E-45).
Erken emeklilik hakkı olmalı	3	Öğretmenlerin kendilerini psikolojik olarak rahatlatabilecek sosyal etkinliklere yönlendirilmesi bunlardan yararlandırılması erken emeklilik ve çalışırken %25 ek ders ücretinin daha üstlere revize edilip bu branştaki öğretmenlerin yaşadığı psikolojik zorluklara maddi zorlukların da eklenmesini engelleyebilir (ÖEÖ E-41).
Öğretmeni anlayacak yöneticiler olmalı	2	Yılda en az bir defa veli eğitim seminerlerinin verilmesi, alan dışında olup özel eğitimde görev yapan idarecilerinde özel eğitim seminerleri ve kurslarıyla desteklenmesi, yaşanan olası durumlarda olayların titizlikle irdelenip öğretmen yanında durulması, çok gerekli durumlar dışında velinin eğitim ortamında uzak tutulmasında bir çözüm olmalı (ÖEÖ K-32).

Tablo 3'te özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğe ilişkin görüşlerine yönelik araştırma bulguları yer almaktadır. Katılımcılardan elde edilen verilere bakıldığında özel eğitim öğretmenleri mesleki tükenmişliğe ilişkin; Sabırlı olmalı (5), Ekonomik olarak iyileştirmeli (5), İsbetli tanı ve doğru yerleştirme yapılmalı (5), Veliler seminerlerle bilgilendirilmeli (5), Fiziki koşulların iyileştirilmesiyle öğretmenler motive edilmeli (4), Uygun materyallerle öğretmen desteklenmeli (4), Seminerlerle öğretmenler mesleki olarak geliştirmeli (4), Sınıf mevcudu azaltılmalı (3), Erken emeklilik hakkı olmalı (3), Öğretmeni anlayacak yöneticiler olmalı (3) gibi önerilerden bulunmuşlardır.

Araştırmanın bu kategorisine ilişkin özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişliği konusunda daha çok dikkat çeken öneriler ise sabırlı olmalı, ekonomik olarak iyileştirmeli, isabetli tanı ve doğru yerleştirme yapılmalı, veliler seminerlerle bilgilendirilmeli gibi önerilerdir. Bu görüşlere ilişkin katılımcılardan (ÖEÖ E-41)'nin görüşü şöyledir: “Yılda en az bir defa veli eğitim seminerleri verilmeli... Velilerin çocuklarının özel olduğu onlara nasıl destek olunması gerektiği konusunda bilinçlendirilmeli ve özel eğitim öğretmenlere karşı daha saygılı olmaları sağlanmalı...”. Katılımcılardan başkası (ÖEÖ E-32) ise “Ayrıca özel eğitim okullarında görev yapan idarecilerin özel eğitim seminerleri ve kurslarıyla desteklenmeli...” görüşünde bulunmuştur. Diğer bir Katılımcı (ÖEÖ K-45) ise “Yerleştirme yapılırken özellikle ağır düzeydeki öğrenciler özel eğitim sınıflarına yerleştirmemeli bu öğrenciler eğitim uygulama okullarına yerleştirmeli...” şeklinde bir görüş belirtmiştir.

Başkası (ÖEÖ E-32) ise “*Eğitsel tanılama sürecinde deneyimli özel eğitim öğretmenlerin kurulda bulunması ve değerlendirme yapmalı... Eğitim ortamlarının özel gereksinimli öğrencilerin gelişim düzeylerine dikkat edilerek sınıf veya eğitim ortamları düzenlenmeli ve gerekli eğitim materyalleriyle donatılmalı*” görüşünde bulunmuştur. Diğer bir Katılımcı (ÖEÖ K-37) ise “*Tabi özel eğitim öğretmenleri mesleklerinin zorlukları konusunda farkındalıkları artırılmalı... Sabırla mesleklerini icra ederek yıpranmışlık seviyelerini düşürmeli...*” şeklinde bir görüş belirtmiştir. Başka bir (ÖEÖ E-32) katılımcı ise (ÖEÖ E-45)... “*Sürekli mesleki gelişim seminerleriyle iş motivasyonları artırılmalı ve iş doyumunu için gerekli tedbirler artırılmalıdır*” önerisini sunmuştur. Diğer bir Katılımcı (ÖEÖ E-48) ise “*Toplum ve yöneticiler nezdinde özel eğitim öğretmenlerinin gerektiği gibi değer görmesi gerekir ki özel eğitim öğretmeni de o ağır yükün altında kalka bilsin*” önerisine dikkat çekmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırma sonuçları, araştırma bulguları ve alanyazındaki araştırmalar ışığında tartışılarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma sonuçları araştırma bulguların sunum sırasına uygun olarak sunulmuştur. Araştırmada özel eğitim öğretmenlerinin farklı öğrenci profiline sahip olması ve bunların eğitimlerini bir arada planlama güçlüğünden kaynaklı tükenmişlik yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bazen birden farklı engel gurupların bir arada bulunmasından kaynaklı zorluklar nedeniyle özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik yaşadıklarına ilişkin bir sonuca da ulaşılmıştır. Eğitim öğretim faaliyetlerin yürütüldüğü sınıfların fiziki durumunun iyi olmaması ve donanım olarak eğitim-öğretim materyal eksiliğinin olması durumu da özel eğitim öğretmenlerini tükenmişlikle karşı karşıya bırakmıştır. Ayrıca özel eğitim mantığını kavramayan okul yöneticilerinin özel eğitim sorunlarına kayıtsız kalması hususu da özel eğitim öğretmenlerini mesleki olarak güç duruma düşürmektedir. Özel eğitim öğretmenlerinin uzun süre emek ve zaman harcanmasına rağmen özel gereksinimli öğrencilerin aldıkları eğitimlere pek olumlu dönüt vermemesinden kaynaklı mesleki tükenmişlik tehlikesiyle yüz yüze gelmektedir. Özel eğitim öğretmenlerinin yoğun iş yüklerine karşılık özlük hakları bakımından yeterince desteklenmemesi, yıpranma payı kapsamında erken emeklilik haklarında yararlanamamaları nedeniyle de mesleki tükenmişliği yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada mesleki tükenmişlik durumunun etkisini azaltmaya yönelik önerilerine ilişkin ise; özel eğitim sınıflarında bulunan özel gereksinimli öğrenci profilinin birbirine yakın ve benzer tanıya sahip olması gerektiği öneri dikkat çekmektedir. Ayrıca eğitim öğretim faaliyetlerin yürütüldüğü sınıfların fiziki durumunun iyileştirilmesi gerektiği ve donanım olarak sınıflarında eğitim-öğretim materyal eksiliğinin olmaması gerektiği önerisi de ön plana çıkmaktadır. Özel eğitim mantığını kavramayan okul yöneticileri tarafından özel eğitim kurumlarının yönetilmeleri gerektiğini hususu da önerilmiştir. Bu konuda farkındalıklarının artırılması için okul yöneticilerinin ve özel eğitim öğretmenlerinin sürekli çeşitli meslek içi eğitimlere tabi tutulması gerektiği önerisi de ayrı bir gerçeğe işaret etmektedir. Yoğun iş yüklerine karşılık özel eğitim öğretmenlerinin özlük haklarının iyileştirilmesi gerektiği ve özel eğitim öğretmenliğinin yıpranma payı kapsamına alınarak erken emeklilik hakkında yararlanmaları gerektiği

önerisi de özel eğitim öğretmenlerin mesleki tükenmişlik sorununun çözümü için önemli bir öneri olarak değerlendirilmiştir.

Araştırma sonuçlarıyla alanyazın sonuçları karşılaştırıldığında özel eğitim öğretmenlerinin kıdem yılı arttıkça tükenmişlik seviyesinin arttığına ilişkin bu araştırmayla alanyazındaki araştırmaların çoğuyla birbirinden farklı bir sonuca işaret etmektedir. Alanyazında mesleki tükenmişlikle ilgili yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu nicel araştırma yöntemi ve yaş, cinsiyet, kıdem yılı gibi değişkenlere dayalı anket, ölçek gibi ölçme araçlarıyla yapılmıştır. Bu araştırma ise nitel araştırma yöntemi kapsamında yarı yapılandırılmış görüşme şeklinde doğrudan özel eğitim öğretmenlerin algılarına başvurularak yapılmıştır. Örneğin, alanyazındaki bazı araştırmalar özel eğitim öğretmenlerinin yaş (Ghani ve ark., 2014; Bayındır-Koçak & Gökler, 2018), mesleki deneyim süresi, cinsiyet, mezun olunan ABD ve medeni durum (Ghani ve ark., 2014) değişkenlerinin mesleki tükenmişlik üzerinde anlamlı etkisinin olmadığına yönelik sonuçları ortaya koymuştur. Ayrıca, Stempien ve Loeb (2002) ile Whitaker (2000)'de yaptıkları araştırma sonuçları ise deneyimsiz özel eğitim öğretmenlerin deneyimli özel eğitim öğretmenlerine göre deneyimsizlikleri nedeniyle daha fazla mesleki tükenmişlik yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Örneğin, Zarafshan ve diğerlerinin (2013) yaptıkları araştırmada genç öğretmenlerin mesleki tükenmişliğe daha fazla maruz kaldıkları sonucunu ulaşmışlardır. Ancak bu araştırmada tecrübe ve yaştan ziyade mesleki güçlükten ve yılların getirdiği yorgunluk bağlamında özel eğitim öğretmenlerinin daha fazla mesleki tükenmişlik yaşadıklarına ilişkin önemli bir sonucu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu araştırmada kıdem yılının özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik üzerinde olumsuz bir etkiye yol açtığına yönelik bir sonuca ulaşmıştır. Sınırlı da olsa mesleki deneyim süresinin mesleki tükenmişlik üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğunu ve dolayısıyla bu araştırmayla paralel sonucu ortaya koyan araştırmalar da (Kokkinos & Davazoglou, 2009) alanyazında mevcuttur. Cemaloğlu ve Şahin'in (2007)'de yaptıkları çalışmada katılımcıların yaşları ile kişisel başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

ÖNERİLER

Bu araştırma sonuçları temel alınarak araştırmanın konusuna dâhilinde bazı öneriler geliştirilmiştir. Söz konusu öneriler şu şekilde sıralanmıştır.

- Türkiye'deki üniversitelerde özel eğitim çalışan akademisyenler öğrencilerini özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğine yönelik nitel bir araştırma yapmaya teşvik edebilirler.
- Yerleştirme sürecinde özel gereksinimli öğrenci profilinin birbirine yakın ve benzer tanıya sahip olanların aynı sınıflara yerleştirilmesi yapılabilir.
- Eğitim öğretim faaliyetlerin yürütüldüğü sınıfların fiziki durumu iyileştirilebilir ve donanım olarak sınıflarda eğitim-öğretim materyal eksiliği giderilebilir.
- Özel eğitim mantığını kavrayanların özel eğitim okullarına yönetici olarak atmasına özen gösterilebilir.

- Mesleki tükenmişlik konusunda farkındalık artırmak için okul yöneticileri ve özel eğitim öğretmenleri sürekli çeşitli meslek içi eğitimlere tabi tutulabilir.
- Yoğun iş yüklerine karşılık özel eğitim öğretmenlerinin özlük hakları iyileştirilerek motivasyonları artırılabilir.
- Özel eğitim mesleğinin yıpranma payı dikkate alınarak özel eğitim öğretmenlerinin erken emeklilik hakkında yararlanmaları sağlanabilir.

Etik Metni

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir.

Yazar Katkı Oranı

Yazarların bu makaleye katkı oranı eşittir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Bu makale ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur.

Etik Onay

Bu araştırma Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Yayın Etik Kurul Başkanlığı'nın 23.02.2024 tarih ve 21554 sayılı etik kurul kararı kapsamında gerçekleştirilmiştir.

KAYNAKÇA

- Acar, Ö. F. & Karaaslan, Ö. (2022). Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik, iş tatmin ve iş stres düzeylerinin incelenmesi, *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(3), 1821-1843.
- Akçamete, G. Kaner, S. Sucuoğlu, B. (2001). *Öğretmenlerde tükenmişlik, iş doyum ve kişilik*, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde miles-huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-15
- Bayındır-Koçak, A. & Gökler, R. (2018). Bursa ili özel eğitim merkezlerinde görev yapan uzmanların iş stresi ve iş doyumları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55), 793-808. DOI: 10.17719/jisr.20185537250
- Baysal, A. (1995). *Lise ve dengi okul öğretmenlerinde meslekte tükenmişliğe etki eden faktörler* (Doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Cemaloğlu, N. Kayabaşı, Y. (2007). Öğretmenlerin tükenmişlik düzeyi ile sınıf yönetiminde kullandıkları disiplin modelleri arasındaki ilişki. *Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(2), 123-155.
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri: beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (M. Bütün ve S. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Siyasal Kitabevi
- Creswell, J. W. (2014). *Araştırma deseni: nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (Çev. Ed. S. B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.

- Diken, H. İ., (2017). *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*, Pegem Akademi, 14. Baskı, Ankara.
- Ghani, M. Z., Ahmad, A. C., & Ibrahim, S. (2014). Stress among Special Education Teachers in Malaysia. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 114, 4-13. DOI: 10.1016/j.sbspro.2013.12.648
- Giorgi, A. (1997). The Theory, Practice, and Evaluation of the Phenomenological Method as a Qualitative Research Procedure. *Journal of Phenomenological Psychology*, 28(2), 235-260. DOI: 10.1163/156916297X00103
- Gökçakan, Z. ve Özer, R. (1999). Rehber öğretmenlerde tükenmişlik. *Rize Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Yayınları*, No: 9.
- Kokkinos, C. M. & Davazoglou, A. M. (2009). Special Education Teachers Under Stress: Evidence from A Greek National Study. *Educational Psychology*, 29, 407-424. DOI: 10.1080/01443410902971492
- Kvale, S. ve Brinkmann, S. (2009). *InterViews: learning the craft of qualitative research interviewing*. Thousand Oaks: Sage Publications
- Maslach, C., Jackson, S. E., (1984). Burnout in Organizational Setting, *Applied Social Psychology Annual*, Sage, C. 5, 133–153.
- Marshall, C. & Rossman, G. B. (2014). *Designing Qualitative Research*. New York: Sage
- Mengi, A. ve Alpdoğan, Y. (2020). Covid-19 salgını sürecinde özel eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitim süreçlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 413–437.
- Merriam, S.B. ve Tisdell, J. E. (2015). *Qualitative research: a guide to design and implementation*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Murat M., (2000). *Sınıf öğretmenlerinde 10 yıllık meslek sürecinde tükenmişliğin gelişiminin haritalanması ve bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Neuman, L. W. (2007). *Basics of social research qualitative and quantitative approaches*. Boston: Pearson Education,
- Özipek, A., (2006). *Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerde mesleki tükenmişlik düzeyi ve nedenleri* (Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Özkan, C. (2012). *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde araştırma görevlisi olarak çalışan doktorlarda tükenmişlik sendromunu etkileyen faktörler* (Tıpta uzmanlık tezi). Mersin Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Mersin.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (Çev. Ed. M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Polatçı, (2007). *Tükenmişlik sendromu ve tükenmişlik sendromuna etki eden faktörler (Gaziosmanpaşa Üniversitesi akademik personeli üzerinde bir analiz)* (Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir.

- Rolfe, G. (2006). Validity, Trustworthiness And Rigour: Quality And The Idea Of Qualitative Research. *Journal of Advanced Nursing, 53(3)*, 304-310.
- Stempien, L. R. & Loeb, R. C. (2002). Differences in Job Satisfaction Between General Education and Special Education Teachers: Implications for Retention. *Remedial and Special Education, 23(5)*, 258-267.
- Torun, A., (1997). *Stres ve tükenmişlik. Endüstri ve örgüt psikolojisi*, (2. Baskı), Editör: Suna Tevrüz. Türk Psikologlar Derneği ve Kalder Derneği Ortak Yayını.
- Tümkiye, S., (1996). *Öğretmenlerdeki tükenmişlik görülen psikolojik belirtiler ve başa çıkma davranışları* (Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Türe, M. E. (2008). *Özel eğitim sektöründe çalışan bireysel eğitimcilerin tükenmişlik düzeyleri* (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Whitaker, S. D. (2000). Mentoring beginning special education teachers and the relationship to attrition. *Exceptional Children, 66(4)*, 449-454.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim, 23*, 7-17.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (7. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

Special education is the most challenging course given in our present educational system. In this demanding process, special education instructors bear the brunt of the burden, which puts them at risk for professional burnout. The purpose of this study was to clarify such an issue. Compared to pupils with normal development, the education of special needs students demands a great deal of patience and sacrifice. This has a major detrimental impact on the degree of burnout experienced by educators who work with special needs pupils (Karahana and Balat, 2011). It is widely accepted in the literature that special education instructors experience high levels of burnout (Girgin and Baysal, 2005; Işıkhan, 2017). The lack of instructional resources and equipment in special education schools, issues with student behavior, and insensitivity from parents are some of the issues that have a detrimental impact on special education instructors' professional burnout (Karacan, 2012; Uygun, 2021).

The majority of the research in the literature has used the quantitative research method, and teacher opinions and perceptions of burnout have not been extensively studied. Thus, it was determined that it

would be worthwhile to investigate the views of Van Province's special education teachers regarding professional burnout in this study. Because of this, it is believed that this research is significant and has unique significance. The study's goal is to learn what Van Province's special education teachers think about professional burnout. In order to do this, the following two research topics were addressed:

1. How do special education teachers feel about burnout in the workplace?
2. What advice do special education instructors have when it comes to dealing with burnout?

This study employed the qualitative research technique by consulting special education instructors regarding their experiences with professional burnout. The research employed the qualitative research method's phenomenology/phenomenology pattern. Because of this, the study group for this research is made up of special education teachers who are employed by Van Province's districts and special education schools. The analysis of every scenario that satisfies a predetermined set of criteria is known as criterion sampling.

The researcher develops the criteria, or they can be drawn from a list that has already been prepared (Marshall & Rossman, 2014). Twelve volunteers who are special education instructors in Van make up the research participant group. The research sample was selected using a criteria sample. As a result, the requirement of having at least ten years of professional experience in the field of special education teaching was taken into consideration while determining the participants.

The three-month data collection session for this study, which ran from September to November 2023, was conducted as part of fieldwork. Initially, the study questions were formulated using semi-structured interview forms, taking into account the advice of experts. Next, tests were conducted to see whether the research questions created in accordance with the pilot interviews were simple, clear, and understandable. After that, information was gathered by conducting in-person interviews with the participants in the field (the individuals' preferred settings were used).

Once the subjects were prepared, permission was acquired, and the interviews started. The duration of each interview was thirty minutes on average. The interviews were conducted using a voice recorder. Following the interviews, the audio recordings were stored on several types of data storage devices. The study employed a semi-structured interviewing technique to investigate special education teachers' perspectives on professional burnout in detail. The researcher attempts to elicit participant viewpoints on the topic of interest as well as the social structures that give rise to these perspectives through the use of semi-structured interviews. (Yıldırım and Şimşek, 2008).

The research data underwent a descriptive analysis after being categorized in accordance with the research questions. Because the data are compiled and evaluated in accordance with initial themes when using the descriptive analysis approach. The information is provided by grouping the data in accordance with the topics that the research questions have uncovered. Direct quotations are often employed in descriptive analysis to remarkably convey the perspectives of the participants. Organizing and interpreting the results for the reader is the goal of this kind of study. The information gathered for this purpose is first succinctly and methodically described. (Yıldırım and Şimşek, 2016). In light of the

current research questions, the research data in this study was provided by means of descriptive analysis. First, voice recorders were used to interpret the raw data that was obtained from the participants. Every participant's viewpoint was gathered under the pertinent question. 15 pages of unprocessed data were therefore collected. The names of the participating teachers were tagged as follows to protect participant identities: “ÖEÖ E-Age (Special Education Teacher Male-age), ÖEÖ K-Age (Special Education Teacher Female-age)”. The information was then displayed using tables within the category that was chosen based on the pertinent topic, as well as in the form of specific codes and representative viewpoints. Subsequently, the information displayed in tables was analyzed and accompanied by corroborating views.

When formulating research questions and conducting the research analysis phase, the theoretical framework of the study as well as the guidelines for qualitative research were adhered to in order to ensure the study's dependability. For this purpose, data regarding the theoretical framework of the research was collected as stated during the research process. In order to assure the validity of the study, three specialists were consulted during the preparation of the interview questions: one was an expert in the field of social studies, one in qualitative research methods, and one in special education. The researcher created the transcripts at the analysis stage of the study, at which point the coding procedure was initiated. Subsequently, two distinct experts randomly reviewed thirty percent of the transcripts. Furthermore, the themes' contents were printed out, and each author independently verified that the theme and text were compatible. As a result, the research data's qualitative consistency was secured.

Based on the data collected from the participants, a number of factors, including incorrect diagnosis and placement (4), unresponsive parents (5), the physical condition of the classroom (5), a lack of resources (5), and students who are developing slowly and finding it difficult to progress (4), can be held responsible for the professional burnout experienced by special education teachers. Burnout brought on by officials at the school (6) Burnout results from having students with various disabilities in the same class (3). Long retirement service term leading to burnout (3) Burnout brought caused by diligent, well-executed effort (2). Furthermore, it is recommended that special education teachers exhibit patience while dealing with professional burnout (5), implement economic improvements (5), provide precise diagnosis and placements (5), and provide parents with adequate information. Improving the physical environment should serve as a source of motivation for instructors (4). Instructors should also get support in the form of seminars and relevant resources (4). Professional development (4), smaller class sizes (3), early retirement rights (3), and administrators who appreciate teachers (3) are just a few of the recommendations they gave.

Regarding the research's recommendations for lessening the effects of professional burnout, it is recommended that special needs students in classrooms have diagnoses that are similar to each other's, that the physical state of the classrooms where educational activities take place be improved, that there be no shortage of equipment for teaching, that the classrooms be supervised by school administrators who fully understand the special education process, and that their awareness of this issue be raised. It

has been assessed that special education teachers and school administrators ought to undergo ongoing in-service trainings, that the personal rights of special education teachers ought to be enhanced due to their heavy workload, and that special education teachers ought to receive an early retirement benefit by taking the professional depreciation allowance.

Within the parameters of the study, several recommendations have been made in light of the findings. The following is a list of these recommendations: Special education professors at Turkish institutions might encourage their students to carry out qualitative study on the burnout that affects special education instructors in their line of work. Students with parallel special needs profiles and diagnoses may be grouped together in the same classrooms during the placement process. It is possible to remedy both the shortage of instructional resources in the classrooms and their physical state as locations for educational activity.